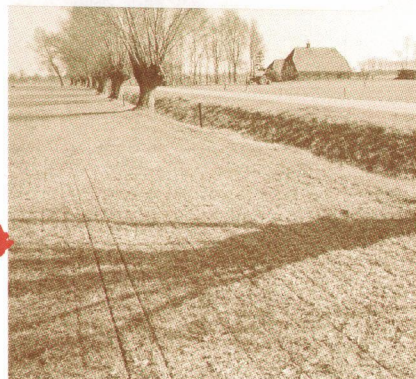

wetenschapswinkel exemplaar

Brochure

Een dorpsplan maken: een sleutel tot verbeteringen

Leonore Noorduyn
m.m.v.
Richard van den Boogaard
Mart Schouten

175

een dorpsplan maken: een sleutel tot verbeteringen

brochure

Publicatienummer 175

Wageningen, december 2000

Leonore Noorduyn

m.m.v. Richard van den Boogaard
Mart Schouten

Overijsselse Vereniging van Kleine
Kernen
Postbus 625
8000 AP Zwolle
tel: 038 – 4218492
OVKK@worldonline.nl

De Overijssels Vereniging van Kleine Kernen (OVKK) is een onafhankelijke organisatie die de belangen van kleine kernen op het platteland in de provincie Overijssel behartigt.

Leerstoelgroep Landgebruiksplanning
van Wageningen-UR
Generaal Foulkesweg 13
6703 BJ Wageningen
0317 – 482050

De leerstoelgroep Landgebruiksplanning vormt een onderdeel van Wageningen-UR en houdt zich bezig met onderwijs en onderzoek op het gebied van ruimtelijke planning en inrichting van landelijke gebieden.

Leerstoelgroep Communicatie en Innovatiestudies van Wageningen-UR
Hollandseweg 1
6706 KN Wageningen
tel: 0317 – 484310

De leerstoelgroep Communicatie en Innovatiestudies van Wageningen-UR houdt zich bezig met onderwijs en onderzoek op het gebied van communicatie. Thema's zijn b.v. communicatie in onderhandelingen, communicatie tussen leken en deskundigen, participatieve methoden m.b.t. planvorming, beïnvloeding door communicatie of het interactief gebruik van nieuwe media

Wetenschapswinkel
Stafafdeling Onderzoekstrategie
Postbus 9101
6700 HB Wageningen
0317 – 484661

De Wetenschapswinkel is onderdeel van de Stafafdeling Onderzoekstrategie van Wageningen UR. Organisaties die niet beschikken over middelen om onderzoek te laten uitvoeren kunnen hier aanvragen indienen. De Wetenschapswinkel bemiddelt en stelt eventueel financiën beschikbaar. De aanvragen moeten passen in het centrale thema van Wageningen Universiteit: landbouw, milieu, natuur en voeding.

W 65697

Colofon

Een dorpsplan maken: een sleutel tot verbeteringen

Leonore Noorduyn

m.m.v. Richard van den Boogaard
Mart Schouten

Wetenschapswinkel, rapportnummer 175

ISBN: 90-6754-635-6

Omslag: Bas Holtzer
Druk: Dick Ernsting
Prijs: fl. 5,00

Voorwoord

In 1999 benaderde de Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen (OVKK) de Wetenschapswinkel van Wageningen Universiteit en Researchcentrum met het verzoek om een studie te bemiddelen naar de effectiviteit van de Paled-methode. De Paled-methode staat voor Plan van Actuele LEEfbarheidsDoelen en is een door Mart Schouten (OVKK) ontwikkelde interactieve methode om dorpsplannen te maken. Deze Paled-methode wordt al een paar jaren in Overijssel gebruikt en de OVKK wilde graag weten of de betrokken dorpsbelangenorganisaties tevreden zijn over de methodiek van de Paled-methode en of er nog verbeteringen mogelijk zijn.

Richard van den Boogaard is bereid gevonden om de evaluatie van de Paled-methode uit te voeren als afstudeervak landgebruiksplanning. Richard heeft het onderzoek met veel enthousiasme en inzet uitgevoerd. Hij is inhoudelijk ondersteund door dr. ir. Marjan C. Hidding van de leerstoelgroep Landgebruiksplanning en dr. M. Noëlle C. Aarts van de leerstoelgroep Communicatie en Innovatiestudies. Daarnaast is het onderzoek begeleid door een begeleidingscommissie waarin zitting hadden ing. Mart Schouten (OVKK), ir. Henk Rozema (Landelijk Centrum Opbouwwerk), drs. Jenze Fokkema (Feriening Lytse Doarpen), Richard van den Boogaard, dr. Ir. Marjan C. Hidding (leerstoelgroep Landgebruiksplanning), dr. M. Noëlle C. Aarts (leerstoelgroep Communicatie en Innovatiestudies) en ir. Maria Litjens en ir. Jantsje van Loon (Wetenschapswinkel). De kosten van deze studie zijn betaald uit het onderzoeksfonds van de Wetenschapswinkel.

Voorliggende brochure is een korte weergave van het rapport “Paled-methode geeft kleine kernen meer kleur! Evaluatie van een interactieve planvormingsmethode toegepast op dorpsniveau” van Richard van den Boogaard.

Mart Schouten (Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen)
Marjan Hidding (leerstoelgroep Landgebruiksplanning Wageningen-UR)
Noëlle Aarts (leerstoelgroep Communicatie en Innovatiestudies Wageningen-UR)
Jantsje van Loon (Wetenschapswinkel Wageningen-UR)

Nadenken over leefbaarheid platteland

Ontwikkelingen gaan soms geleidelijk. De weg dwars door het dorp wordt langzamerhand steeds drukker - en dus gevaarlijker. Soms gaat de verandering met een schok, zoals de laatste supermarkt die verdwijnt of de eerste grote villa met een hek eromheen die de dorpskern een ander aanzien geeft.

Bewoners zijn zich deze veranderingen bewust, maar ieder reageert daar weer anders op. Wie een auto heeft maakt zich niet zo druk om de grotere afstand tot werk, supermarkt of school. Dat is anders voor de jongere die nog geen rijbewijs heeft of de oudere die niet meer in staat is te rijden.

Leefbaarheid is dan ook meer dan het aantal winkels, postkantoren en scholen in een dorp. Leefbaarheid heeft ook te maken met of mensen zich thuis voelen op hun plek, of ze het gevoel hebben dat ze zeggenschap hebben over wat er in de streek gebeurt en of de huizen nog betaalbaar blijven als er steeds meer import komt uit de stad.

Plattelandsbewoners zijn over het algemeen meer tevreden over de plek waar ze wonen dan mensen uit de stad. Zij ervaren de ruimte, de rust en de veiligheid als weldadig. Deze voordelen wegen op tegen de nadelen zoals de grotere afstand tot het werk en andere voorzieningen, het beperkte openbaar vervoer en de grotere sociale controle.

Wie luistert?

Er zijn genoeg punten die vragen om verbetering of oplossing. Bewoners van plattelandskernen zitten dan ook vol ideeën. Ze vinden een weg te gevaarlijk en willen daar een veilige oversteek maken via een tunnel of een brug. Of ze willen een ontmoetingsplaats in het dorp die meerder doelen kan dienen, voor de jeugd, voor ouderen en voor gezamenlijke vieringen. Of ze vragen de gemeente om een bushokje. Ieder kan wel punten opnoemen om het gebied of de streek te verbeteren of knelpunten op te lossen. Probleem is alleen wat er mee gebeurt. De gemeente komt nog wel een keer per jaar langs op een avond waarop ieder zijn zegje mag doen. Maar burgers hebben het gevoel dat ze zo niet constructief bijdragen aan plannen voor de streek.

De Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen (OVKK) probeert verandering te brengen in deze manier van omgang tussen bewoners en gemeente. De onafhankelijke organisatie wil samen met de plattelandsbewoners de streek verbeteren, het platteland leefbaarder maken. Het is daarom zaak de bewoners al bij het maken van plannen voor verbetering te betrekken en samen met hen de knelpunten te inventariseren.

Een goede manier daartoe is het maken van dorpsplannen. Voor verschillende dorpskernen en samen met de bewoners heeft de OVKK dergelijke plannen gemaakt. De vereniging maakt hiervoor gebruik van een methode die waarborgt dat de dorpsbewoners ook hun bijdrage kunnen leveren. Nu de OVKK een aantal jaren ervaring heeft opgedaan met deze methode wil zij weten of hij wel goed werkt. Zijn de bewoners voldoende betrokken bij het opstellen van de dorpsplannen? Gebeurt er voldoende met de uiteindelijke plannen? Zijn er nog verbeteringen mogelijk in de manier waarop het dorpsplan tot stand komt?

Deze brochure geeft antwoord op deze vragen.

Het Plan van Actuele leefbaarheidsdoelen

Bewoners van dorpen en dorpskernen vormen veelal hechte gemeenschappen. Zij hebben in tientallen jaren allerlei veranderingen op zich af zien komen en deze doorstaan. De dorpen fungeren tegenwoordig ook als toevluchtsoord voor mensen uit de stad. In hun vrije tijd zwermen die uit over het platteland en koopkrachtige tweeverdieners of vijftigers komen wonen op de plek waar eerst een boer zijn beroep uitoefende. Veel jonge gezinnen trekken weg uit hun geboorteplaats omdat ze geen betaalbare woningen kunnen vinden.

Deze ontwikkelingen zijn niet nieuw. Al in de jaren zeventig moesten scholen vreezen voor hun voortbestaan en konden winkeliers het hoofd niet meer boven water houden. De achterblijvers vreesden voor de leefbaarheid van hun dorp. Dat leidde in diverse dorpen en kleine kernen tot de oprichting van organisaties van dorpsbelangen in de jaren zeventig en tachtig. Soms was een conflict met de gemeente aanleiding voor de oprichting. Maar wat de reden ook was, bevordering van de leefbaarheid was en is nog steeds hun topprioriteit.

Dorpsorganisatie als drijvende kracht

Op dit moment kent bijna elke kleine kern in Overijssel wel een organisatie voor dorpsbelangen. De provincie heeft 82 kernen officieel erkend. De Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen (OVKK) kent honderd leden. Kennelijk voelen meer kernen zich één geheel, dan de provincie erkent.

De organisatie voor dorpsbelangen, kortweg dorpsorganisatie, vormt de drijvende kracht in het dorp. Die geniet het vertrouwen van de inwoners en is vaak gesprekspartner van de gemeente. De structuur van de dorpsorganisaties verschilt. Er zijn er waar dorpsbewoners rechtstreeks lid van zijn. Er zijn er ook waar de verenigingen uit het dorp ieder een of twee bestuursleden afvaardigen. Met elkaar vormen die het bestuur van de organisatie.

Dorpen met een sterk gemeenschapsgevoel kennen ook sterke dorpsorganisaties. Mart Schouten, medewerker van de OVKK: „Ze laten merken, 'wij zijn een dorp en dat willen we weten ook. We hebben een geschiedenis als dorp en willen ook in de toekomst geschiedenis schrijven'."

De dorpsorganisatie heeft ideeën genoeg voor verbetering van het dorp. Of en hoe er iets mee gebeurt is vaak wat toevallig. Die ene bestuurder maakt zich bijvoorbeeld warm voor meer woningen in het dorp. Of een andere enthousiasteling probeert een vorm van openbaar vervoer in het dorp te krijgen.

Actieve inbreng

Mart Schouten, begaan met het lot van de vele kleine kernen, vond het tien jaar geleden tijd voor een structurele aanpak. Het zou zo mooi zijn om alle ervaring en kennis van alle inwoners boven tafel te krijgen. Dat moet actief gebeuren, niet reagerend op plannen van bijvoorbeeld de overheid. Schouten: „Ik wilde een methode vinden waarbij je de mensen er echt bij betrekt, zodat ze een actieve inbreng hebben. Ik wilde boven tafel krijgen wat er echt speelt in het dorp."

De medewerker van de OVKK bedacht het Plan van Actuele LeefbaarheidsDoelen (PALED). Met de methode stellen de inwoners samen een dorpsplan op waarin staat

wat er moet gebeuren om het dorp leefbaar te maken of te houden. Het plan is een soort agenda waarin verwoord staat wat de bewoners op dit moment belangrijk vinden. „Het kan best zijn dat ze over tien jaar iets anders willen, daarom heet het Actueel. Het plan laat zien waar de bewoners zich op dit moment kwaad over maken of juist warm voor worden. Daardoor zie je waar mensen zich voor willen inzetten."

Stickertjes plakken

De Paled-methode kent verschillende stappen die stuk voor stuk afgehandeld moeten worden. De dorpsorganisatie nodigt allereerst de dorpsbewoners uit voor een avondbijeenkomst. In de regel zijn dat twee bijeenkomsten per dorp. Zo krijgen de dorpsbewoners zoveel mogelijk kans om aanwezig te zijn. Iedereen uit het dorp of de kern is welkom. Daarnaast krijgen vaak een aantal mensen nog een extra uitnodiging. Heeft een dorp een actief verenigingsleven dan krijgen die nog apart een uitnodiging. Het gebeurt ook dat de dorpsorganisatie bekijkt hoe de samenstelling van de bevolking is, bijvoorbeeld hoeveel ouderen en jongeren er in het dorp wonen. Een selectie daarvan krijgt dan een extra uitnodiging.

De bijeenkomsten zien er globaal hetzelfde uit. Het gaat erom alle ideeën en onderwerpen boven tafel te krijgen die spelen in het dorp en waar verbeteringen mogelijk zijn. Iedereen mag ideeën inbrengen. In kleine groepjes zitten de aanwezigen bij elkaar en schrijven op gele memoblaadjes wat hen bezig houdt. Deze manier van werken is met name prettig voor mensen die niet gewend zijn wat te zeggen in een groep.

Alle memoblaadjes met opmerkingen en voorstellen komen aan de muur op posters te hangen. Het gaat vaak om enkele honderden blaadjes. Vervolgens krijgt ieder tien stickertjes die hij of zij mag plakken bij datgene wat hij of zij belangrijk vindt. Het onderwerp dat de meeste stickertjes krijgt, is het belangrijkste. Zo ontstaat een ranglijst van onderwerpen met oplopende prioriteit.

Tussenrapportage

De volgende stap is aan een buitenstaander zoals de Overijsselse Vereniging voor Kleine Kernen. Die rangschikt alle losse opmerkingen, ideeën en problemen in verschillende thema's op wat belangrijk is en wat minder belangrijk is. Dit komt netjes op papier. Vervolgens formuleert de OVKK mogelijke maatregelen. Deze tussenrapportage vormt de basis voor verdere bespreking met genodigden. Zo krijgen ambtenaren, burgemeester en wethouders, raadsleden, maar ook organisaties als landbouworganisaties, ondernemersverenigingen, kerk of school een goed beeld van wat er leeft in het dorp. De dorpsorganisatie hoort aan wat de genodigden van de maatregelen vinden om duidelijk te krijgen over welke onderwerpen verschil van mening is. Zo leert de dorpsorganisatie wat haalbaar is en wat niet.

Niets gaat verloren

Pas hierna komt het dorpsplan definitief tot stand. De OVKK bespreekt met de dorpsorganisatie welke maatregelen wel of juist niet uit te voeren zijn. Losse opmerkingen uit de tussenrapportage worden hierbij geclusterd tot samenhangende projecten. Daarna schrijft de OVKK het definitieve dorpsplan. Niets gaat hierbij verloren: ook zaken waar niets mee gebeurt komen in een apart hoofdstuk te staan. De projecten waar de bewoners het meeste belang aan hechten staan vooraan zoals

woningbouw of verkeersveiligheid. Meer naar achteren komen vaak onderwerpen als verfraaiing van het dorp of de communicatie met de gemeente.

Is het dorpsplan klaar dan gaat het naar de bewoners. Zij krijgen het rapport of een samenvatting toegestuurd of er volgt uitleg tijdens een bijeenkomst van de dorpsorganisatie. Die biedt het dorpsplan ook aan de gemeente.

In onderstaand schema zijn de fasen binnen de Paled-methode weergegeven

Paled-methode	
Inventarisatie	Ideeën, suggesties en opmerkingen van bewoners worden geïnventariseerd.
Ideevorming	Er wordt een tussenrapportage gemaakt met aandachtspunten en voorstellen voor maatregelen.
Interactie	Actoren worden op de hoogte gesteld van de inhoud van de tussenrapportage en leveren commentaar.
Opstellen dorpsplan	Naar aanleiding van Interactie wordt dorpsplan opgesteld.
Presentatie aan dorpsbewoners	Dorpsplan wordt voorgelegd aan dorpsbewoners.
Dorpsplan op de gemeentelijke beleidsagenda	Dorpsplan wordt aangeboden aan gemeente

Fig. 1 fasen Paled-methode

Tijdrovend

Een dorpsplan maken vraagt veel tijd. Iedereen moet de mogelijkheid hebben zijn ideeën en opmerkingen te uiten. Ongeduldig zijn en over mensen heen lopen heeft tot gevolg dat mensen zich niet meer betrokken voelen en hun mond niet open durven te doen. En dat is nou juist niet de bedoeling.

De OVKK klopt niet voor niets bij de bewoners aan. De vereniging of de dorpsorganisatie zouden ook zelf een dorpsplan op kunnen stellen. Maar de verwachting is dat er een inhoudelijk beter plan ontstaat als de dorpsbewoners, de dorpsorganisatie en de OVKK intensief samenwerken. Daarnaast zitten er nog meer voordelen aan de intensieve samenwerking.

Meer draagvlak

Met elkaar kunnen de inwoners meer ideeën voortbrengen. Eén creatief idee maakt een plan al een stuk waardevoller, zeker als de bewoners dit ook nog weten te verwerken tot een planvoorstel. Ook kan de samenwerking leiden tot meer plannen of snellere uitvoering van die plannen.

Een heel andere verbetering ligt in de samenwerking zelf. Veelal bestaat een dorpsorganisatie uit een actief bestuur dat allerlei plannen heeft, maar waar de achterban weinig tot dan zich toe weinig gestructureerd over heeft uitgesproken. Ook andere partijen staan buiten zo'n proces. Wie actief mensen uitnodigt en bereid is naar hen te luisteren bevordert in ieder geval het wederzijds begrip en zal in de toekomst sneller informatie uitwisselen. Daarmee verbetert ook de samenwerking. Vaak praat je niet alleen zakelijk met elkaar maar je vraagt ook nog even aan elkaar wat de ander verder doet of meemaakt.

Wie zelf meewerkt aan een plan voelt zich er meestal ook mee verbonden. Dat leidt tot meer draagvlak voor de uiteindelijk plannen.

Intensief luisteren naar wat de achterban wil heeft soms ook tot gevolg dat de interne organisatie van de dorpsorganisatie verbetert. Wil een organisatie tot een dorpsplan komen dan moeten ze wel informatie op de goede manier doorsluizen en goed luisteren, anders wordt het nooit wat.

Kortom, de dorpsorganisatie kan zich op deze manier geweldig goed profileren als organisatie die opkomt voor de belangen van de dorpsbewoners. Met andere woorden, het imago van de dorpsorganisatie verbetert door het hele proces.

Oppassen voor valkuilen

Maar wie niet oppast bereikt de voordelen niet. Veel mensen kunnen elkaar ook dwingen tot 'gemiddelde' oplossingen als zij alleen kijken naar wat de meerderheid wil. Ook kan het zijn dat de plannen minder snel worden uitgevoerd omdat het groepsproces leidt tot water bij de wijn doen. Ook kan een discussie mogelijke tegenstellingen genadeloos blootleggen waardoor conflicten aangewakkerd worden. Bestaande samenwerkingsverbanden raken uit elkaar.

Verder krijgen critici een perfecte spreekbuis door alle mogelijkheden hun stem te laten horen. Ook kunnen de betrokkenen juist gefrustreerd raken als ze het gevoel hebben dat er niet goed genoeg geluisterd wordt. Tegenstanders kunnen zoveel weerstanden oproepen dat de plannen minder snel tot uitvoering komen. Gebeuren al deze negatieve zaken tegelijkertijd dan zal het imago eerder verslechteren dan verbeteren.

Openheid vereist

Wie met de Paled-methode aan de slag wil moet zich een aantal zaken goed realiseren. Zo mag niemand de mogelijkheid hebben een alles overheersend stempel op het resultaat te drukken. Iedere deelnemer is gelijkwaardig. Dat houdt ook in dat iedereen moet weten wat er gebeurt met de opmerkingen die hij of zij maakt en hoe de verder afhandeling zal zijn. Dit vereist openheid van alle kanten.

Het moet duidelijk zijn wat voor inbreng de verschillende partijen hebben. Welke invloed heeft de 'gewone' burger? Wat is de rol van de OVKK? Wat doet de dorpsorganisatie? Ook moet helder zijn hoeveel geld er beschikbaar is om de methode uit te voeren. Meestal is dat er wel omdat de gemeente de opdracht tot het

maken van het dorpsplan geeft. Ook is het belangrijk om na te denken of er geld is om de ideeën uit het dorpsplan ten uitvoer te brengen.

Alle deelnemers - de dorpsorganisatie, ambtenaren, maatschappelijke organisatie - moeten het idee hebben dat ze er samen uit kunnen komen. In wezen zijn ze van elkaar afhankelijk. Is dat beseft er niet dan is de kans groot dat de samenwerking te vrijblijvend wordt. Doelstellingen realiseren wordt dan heel moeilijk. Is er geen gemeenschappelijke basis dan lukt het de deelnemers ook niet om verschillen te bespreken. De wil om er samen uit te komen is dan afwezig.

Voldoende tijd voor discussie

Bij de Paled-methode is het essentieel om voldoende tijd te hebben om na te denken en te discussiëren. De ideeën en oplossingen die naar voren komen moeten voldoende ernstig zijn en ook voldoende prioriteit hebben bij de politiek. Anders leggen de politici en bestuurders de voorstellen wel heel makkelijk naast zich neer. Veel politieke strijd is niet gewenst. Dat houdt in dat het dorpsplan vanuit het algemeen belang moet worden opgesteld. Als één politieke partij het als haar speeltje beschouwt, wordt het dorpsplan te makkelijk een speelbal van de politiek. Dan is er te weinig ruimte om open naar elkaar argumenten te luisteren. Een ander belangrijke voorwaarde is de begeleiding van de Paled-methode. Er moet iemand beschikbaar zijn om het hele traject goed te laten verlopen.

Is aan alle voorwaarden voldaan, dan kunnen de bewoners starten met het proces dat leidt tot een dorpsplan.

De plannen werken

De laatste tien jaar zijn al vele dorpsplannen geschreven. Soms gaf de gemeente de opdracht zo'n plan te maken, soms kwam het initiatief van de dorpsgemeenschap zelf. In alle gevallen moest de dorpsorganisatie het initiatief nemen om ook daadwerkelijk aan de gang te gaan. In Overijssel is het vaak de Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen die het hele proces begeleidt. De ideeën komen uit de kernen zelf, maar de rubricering en formulering gebeurt door de OVKK.

Drie kernen met hun plannen staan centraal in deze brochure: Mariënheem, Vragender en Giethoorn. Twee kernen liggen in Overijssel, een in Gelderland, alle drie hebben ze gewerkt volgens dezelfde Paled-methode. De voorbeelden laten zien wat het betekent voor het dorp om een dorpsplan te maken. Bij alle drie heeft de gemeente gevraagd om een dorpsplan.

Mariënheem

Eerst was er een kerk, in het hart van Salland, zo'n honderd jaar geleden. Daarna kwamen er allengs meer huizen en enkele winkels bij totdat Mariënheem een heus dorp werd met een weggetje langs de kerk. Tientallen jaren bleef dat zo. Maar langzamerhand nam het verkeer over de weg Zwolle-Almelo toe. Nu is de N35 een drukke verkeersader die toevallig wel het dorp doormidden hakt. De kerk en de school staan met een paar huizen aan de ene kant van de weg, de overige van de 1500 inwoners wonen aan de andere kant. De gemeente Raalte stelde middelen beschikbaar. Prioriteit nummer één, vinden de inwoners, is verhogen van de veiligheid van de kruising.

Vragender

Niemand kan om de grote silo midden in Vragender in de gemeente Lichtenvoorde heen. Een groot overslagbedrijf laat zien dat het dorp nog steeds een sterk agrarisch karakter heeft. Van oudsher bestond het dorp uit boerderijen gegroepeerd rondom de es. Middenin stond de molen, die is uitgegroeid tot het overslagbedrijf. Het dorp voelt zich sterk verbonden met de landbouw. De overgebleven boeren mogen dan ook niet gehinderd worden. De huidige 1100 inwoners vinden het belangrijk om een hechte gemeenschap te blijven.

Giethoorn

's Zomers bruist het in Giethoorn in de gemeente Brederwiede. De slootjes, grachten en kanalen om en dwars door het dorp heen kwetteren van de vele toeristen op en langs het water. Het dorp drijft op dit toerisme. De mooie boerderijen langs het water zijn gevuld met kapitaalkrachtige mensen van buiten het gebied die vaak alleen in de weekends langskomen. In de winter is het er stil. De toeristen zijn verdwenen, de inwoners van het dorp in Noordwest Overijssel zijn op zichzelf aangewezen. Het langgerekte dorp telt 2700 inwoners, maar bestaat eigenlijk uit twee gemeenschappen: noord en zuid. De inwoners - met Gieters Belang voorop - willen meer eenheid in het dorp brengen. Dat is ook de kern van het dorpsplan.

De interne organisatie verbetert

Opvallend bij alle drie de dorpen is dat het maken van een dorpsplan neveneffecten heeft. De dorpsorganisaties zijn alle drie beter gaan functioneren.

Gieters Belang was net opgericht voordat het de aanzet gaf tot het dorpsplan. Het bestond uit een bestuur dat alle taken uitvoerde. Raadplegen van de bewoners maakte de mensen actief. Gieters Belang werkt met een aantal commissies, voor verkeer, voor leefbaarheid en voor natuurbeheer. Iedere commissie bestaat uit een bestuurslid met een paar dorpsbewoners zodat het bestuur niet alle taken zelf hoeft uit te voeren. Het bestuur is hecht geworden. Door veel met elkaar en met anderen te praten leerden ze elkaar beter kennen en waarderen.

Ook Plaatselijk Belang Mariënheem is gaan werken met commissies, één voor dorpsverfraaiing, één voor verkeer, één voor voorzieningen en een voor lokaal bewustzijn. In elke commissie zitten twee bestuursleden en vijf andere inwoners. Bij Vragenders Belang is het positieve effect vooral te merken in de manier waarop het bestuur werkt. Dit is meer gedreven en actiever geworden.

Beter imago

Werken aan een dorpsplan verbetert het imago van de organisatie. Dat was ook de bedoeling van de drie dorpsorganisaties. Hoe beter een organisatie bekend staat, hoe beter ze kan werken aan verbetering van de leefbaarheid van het dorp. De gemeente zal goed naar de vertegenwoordigers van dorpsorganisaties luisteren en in discussies over de leefbaarheid van het platteland vormen ze een echte partij.

Bij Gieters Belang was sprake van een wat bijzondere situatie. Deze dorpsorganisatie was net opgericht en wilde zichzelf meer bekendheid geven met het dorpsplan. Dat heeft goed uitgepakt. Veel huishoudens zijn lid geworden. Daarmee heeft Gieters Belang een plaats gekregen binnen het dorp. Ook toont de gemeente Brederwiede zich bereid naar de dorpsorganisatie te luisteren.

In Mariënheem is de betrokkenheid van de bewoners met Plaatselijk Belang Mariënheem gegroeid. Ook is de organisatie een gesprekspartner geworden bij de gemeente Raalte. De dorpsorganisatie en de gemeente spreken regelmatig met elkaar.

Vragenders Belang werkte al nauw samen met de gemeente Lichtenvoorde. Verbetering van het contact kan natuurlijk altijd, maar was niet direct nodig. Wel is de dorpsorganisatie duidelijker in beeld gekomen bij de bewoners. Zij kloppen vaker met problemen bij de bestuursleden aan. Het is niet de bedoeling dat Vragenders Belang individuele belangen behartigt.

Betere plannen met meer draagvlak

De drie dorpsorganisaties wilden alle een goed doortimmerd dorpsplan maken. Alle ideeën die leefden in het dorp moesten er in naar voren komen. De Paled-methode moest daar zorg voor dragen. Dit is gelukt. De opmerkingen en ideeën zijn in uitgewerkte vorm terug te vinden in het uiteindelijk dorpsplan. Hierin staan alle projecten waar de dorpsorganisatie aan gaat werken. Daarnaast is er een overzicht in te vinden van maatregelen waar de dorpsorganisatie niet mee bezig gaat. Wie dat wil kan alle opmerkingen die gemaakt zijn terugvinden in de tussenrapportage.

Dit heeft geleid tot veel draagvlak voor het dorpsplan onder de bewoners. In Mariënheem is dat goed te zien. Inwoners werken mee aan de uitvoering van plannen juist omdat zij zich kunnen vereenzelvigen met het idee uit het dorpsplan.

In Vragender is het onduidelijk of het draagvlak onder inwoners groter is geworden. Dat komt doordat het dorpsplan ten tijde van het onderzoek net af was, waardoor de tijd te kort is geweest om het vervolg te meten.

De bewoners van Giethoorn krijgen alle informatie via een dorpsblad. Zo weten ze altijd wat er te gebeuren staat. Gieters Belang denkt dat het draagvlak al groot is geworden door de eerste inventarisatie bijeenkomsten.

Reactie gemeente

Het lijkt erop of het nog te vroeg is om te zeggen of de uitwerking van de plannen ook daadwerkelijk ter hand zal worden genomen. De gemeente beschouwt het dorpsplan als een soort agenda van de dorpsorganisatie en legt het initiatief voor verdere uitwerking bij die dorpsorganisatie. Sommige dorpsorganisaties hadden aanvankelijk verwacht dat de gemeente zich actiever op zou stellen. De dorpsorganisaties merken wel dat de gemeente luistert maar hebben het gevoel dat die te weinig doet met wat er tijdens de besprekingen is gezegd.

De gemeente Raalte zegt dat het dorpsplan van Mariënheem niet af is. Het plan heeft meer onderbouwing nodig, vindt de gemeente. Het moet bijvoorbeeld duidelijk zijn of bepaalde maatregelen in het bestemmingsplan passen, of direct omwonenden wel staan te springen om ingrepen en wat de meest geschikte locatie is voor bepaalde onderwerpen.

Voor de gemeente Lichtenvoorde bevat het plan niets nieuws. Het vertoont heel veel overeenkomsten met het eigen gemeentebeleid. Wel laat het dorpsplan zien wat de visie van de bewoners is. Vragenders Belang en Lichtenvoorde onderhouden al vijf jaar lang nauw contact met elkaar.

In Brederwiede is er een rechtstreeks contact tussen Gieters Belang en de contactambtenaar van de gemeente. Of de rest van de gemeente het belang van het dorpsplan inziet is onduidelijk. De contactambtenaar vreest dat zijn collega's alleen kennis hebben genomen van het plan en het vervolgens in hun la hebben gestopt. Verdere initiatieven moeten vanuit de dorpsorganisatie komen, vindt de gemeente.

Lof voor OVKK

De OVKK heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de dorpsplannen. Zonder deze vereniging was er geen gestructureerd dorpsplan gekomen. Het begon al met de manier waarop de OVKK alle ideeën, suggesties en opmerkingen op papier heeft gezet. De betrokkenen vonden dat dat zeer nauwkeurig gebeurde. De OVKK heeft dus erg goed geluisterd.

Ook hadden de betrokkenen het gevoel dat de OVKK op hetzelfde niveau zat als de bewoners en zeker niet autoritair optrad. Kortom, de OVKK heeft kwaliteit laten zien en het vertrouwen gekregen van de dorpsorganisaties.

Het was ook goed dat het een buitenstaander was die het proces begeleidde. Zo kon er geen vermenging van belangen optreden. Het imago van de OVKK is er dan ook behoorlijk op vooruit gegaan.

Toch had de OVKK nog meer moeten doen. Het lijkt erop of de gemeente te weinig betrokken was bij het hele proces. Ook andere partijen werden er niet bij gehaald. Als een project betrekking heeft op een provinciale weg is het goed om ook de provincie er bij te halen. Dat had de OVKK goed kunnen doen en was ook beter geweest. Is een gemeente beter op de hoogte van wat er speelt dan zal ook het draagvlak voor het dorpsplan bij de gemeente groter worden. Dat vergroot weer de kans dat de gemeente ook daadwerkelijk iets doet met de plannen.

Actie na het plan

Het dorpsplan vormt voor de dorpsorganisatie een werkplan. De gemeente legt dan ook het initiatief voor de uitwerking van het dorpsplan bij de dorpsorganisatie. De drie gemeentes ondernemen zelf geen actie. Raalte ziet het plan meer als wensenlijstje van Plaatselijk Belang Mariënheem. Brederwiede wacht op initiatieven van Gieters Belang. Lichtenvoorde is wel wat van plan met de voorstellen in het dorpsplan. Maar dat komt doordat het dorpsplan voor een groot deel overeenkomt met het gemeentelijk beleid.

De plannen krijgen zo echter een vrijblijvend karakter. De gemeente heeft weliswaar van te voren geld of menskracht beschikbaar gesteld, maar afspraken over de status van de plannen zijn niet gemaakt. De dorpsorganisatie hoopt met het dorpsplan meer inspraak te krijgen over kwesties die in het dorp spelen. De gemeente wil graag weten wat er leeft onder de bevolking maar wil zich niet op voorhand binden aan afspraken over uitvoering.

Lastige positie

Het contact met de gemeente is lastig. Het overheidsapparaat is meer dan zijn ambtenaren. De burgemeester, de wethouders, de raadsleden; ieder vervult weer een andere functie binnen de gemeente. Mogelijk zijn raadsleden of ambtenaren als inwoners van een dorpskern wel heel nauw betrokken bij de inventarisatie van ideeën. Het kan zijn dat de gemeente één ambtenaar belast met het contact met een dorpskern. Het vervelende daarbij is dat de ambtenaar nog veel meer taken heeft en vaak weinig tijd overhoudt voor de betreffende kern. Zelf zal de ambtenaar niet snel initiatieven ontplooiën. Het wachten is dan op de dorpsorganisatie.

Maar ook de dorpsorganisatie zit voor de uitvoering van de plannen niet in een riant positie. Zij heeft weinig tijd om te lobbyen voor de uitwerking van plannen. De organisatie bestaat uit louter vrijwilligers die het belangenwerk naast hun eigenlijke werk moeten doen.

Daar komt bij dat de dorpsorganisatie geen politieke partij is die haar stem kan laten horen in de gemeenteraad. Wil de organisatie wat bereiken dan moet zij een indirecte weg bewandelen: eerst moet de ambtenaar overtuigd raken, die moet het doorsluizen naar de wethouder en ook de gemeenteraad moet akkoord gaan.

Gemeenschappelijke deler

Wat de dorpsplannen laten zien is een soort gemeenschappelijk deler. Echt schokkende of vernieuwende zaken brengt de Paal methode niet naar voren, juist omdat iedereen zich moet kunnen vinden in de plannen. Een creatief geluid van een eenling sneeuwt al snel onder.

Aanbevelingen

Gemeente

- De gemeente laat van te voren duidelijk weten wat de status van het dorpsplan zal zijn. Beschouwt zij het als een wenselijst, gaat ze aan de slag met de actieplannen, wacht ze af tot de dorpsorganisatie met verdere stappen komt?

Dorpsorganisatie

- De dorpsorganisatie maakt van te voren helder wat de bedoeling van het dorpsplan is. Verwacht ze dat de gemeente actie zal ondernemen op basis van het dorpsplan, wil ze alleen laten zien wat er speelt in het dorp, wil ze het heft in eigen handen houden met betrekking tot de verdere afhandeling?
- De dorpsorganisatie betreft de gemeente vanaf het begin bij het maken van de dorpsplannen. De gemeente moet in een zo vroeg mogelijk stadium weten wat er leeft. Daarbij let de dorpsorganisatie erop dat dat gebeurt dit op verschillende niveau's binnen de gemeente: van ambtenaar tot burgemeester. Zo wordt het draagvlak voor de uiteindelijk plannen binnen de gemeente groter en is de kans groter dat het tot uitvoering komt.
- De dorpsorganisatie houdt in de gaten of er wat gebeurt met het dorpsplan en houdt daar regelmatig contact over met de contactambtenaar van de gemeente, die ook bij kan dragen aan de daadwerkelijke uitwerking. Afspraken over wie wat wanneer doet werken het beste. Na een jaar bekijkt de organisatie wat er van het dorpsplan terecht is gekomen.

Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen

- De OVKK houdt de gemeente vanaf het allereerste begin op de hoogte van wat er gebeurt. Ook bekijkt zij of er nog andere partijen zijn die moeten weten wat er speelt.
- De OVKK let er bij de inventarisatie van ideeën en uitwerking van plannen expliciet aandacht is voor de positieve kanten en ontwikkelingen van en in het dorp. Dat vergroot de kans dat ook heel creatieve en wat bijzondere ideeën een kans krijgen.

